

TITO ÉLETMŰVE JELENÜNK ÉS JÖVŐNK ALAPJA

Mérhetetlen fájdalom hatja át Jugoszlávia munkásosztályának, a dolgozók millióinak, valamennyi jugoszláv nemzet és nemzetiség szívét. A szerb nép és a Szerb Szocialista Köztársaságban élő nemzetiségek a testvéri jugoszláv közösség részeként vesznek búcsút a szocialista forradalom vezetőjétől, akinek az irányításával történelmük legnagyobb eredményeit érték el, igazolták és életre keltették legnagyobb fiaik, a harcosok és a forradalmárok számos nemzedékének művét és eszméjét, megvalósították a tényleges szabadságot és egyenjogúságot a jugoszláv nemzetek és nemzetiségek testvéri közösségében.

Hazánk minden polgára átérzi a mély fájdalmat, mely a hős történelmi személyiség elvesztését jelenti, akinek hatalmas műve jelenünk és jövőnk pótolhatatlan alapját képezi. Ezért a fájdalom nem a csüggedés és kishitűség érzése, hanem belőle szilárd elhatározás és egységes akarat születik és fejlődik ki, s arra késztet, hogy őrizzük és továbbfejlesszük a titói korszak hagyományait, amelyben élünk, amelyért éltünk és amelyért a jövőben is élni fogunk.

Tito harcstársainak nemzedéke a háború előtti forradalmi mozgalomból, a népfelszabadító háborúból és fegyveres forradalomból, a titói Jugoszláviában felnőtt és a munkaakciókon, a szocialista országépítés széles frontjain megedződött nemzedékek és az ifjúmunkások, az öngazgatók sorait napról napra növelő és erősítő nemzedékek, a népélet és a megélenkült alkotó tevékenység olyan erős folyamatát képezik, amelyet senki sem tartóztathat fel.

A korunk történelmi szimbólumát jelentő ember iránti mérhetetlen fájdalomban készségesen a zászlók mögé tömörülünk, amelyek alatt történelmünk legnagyobb győzelmeit harcoltuk ki, és megszereztük a szabadságra, az emberhez méltó életre, a nemzeti függetlenségre, a szocialista öngazgatásra és az önrendelkezésre való jogot. Ez Tito testvériségének és egységének a zászlaja, amely alatt nemzetünk és nemzetiségeink történelmük legnehezebb pillanataiban egyesültek és álltak ellent a

függetlenségüket és szabadságukat fenyegető veszélyeknek. Ez az öngazgatás zászlaja, amellyel munkásosztályunk a szocializmus humánus céljaiért, a munka társadalmi felszabadításáért folyó harc élcsapatába került. Erre a zászlóra az elnemi kötelezettség politikájának, a népek közötti egyenjogú és békés együttműködésnek a nagy eszméi vannak felírva, amelyek az egyetlen kiutat jelentik a tömbök versengéséből és az általános háborús katasztrófa megelőzéséből. A Szerb Szocialista Köztársaság kommunisztái és dolgozói ezek a zászlók alatt minden nemzetiségünkkel és nemzetünkkel együtt folytatják küzdelmüket és építik jövőjüket. Még jobban tömörítjük sorainkat, amelyek saját erőinken, a szocialista intézmények és szervezetek szilárd rendszerén, az általános honvédelem és a társadalmi önvédelem már kiépített rendszerén alapulnak és készek megvédeni függetlenségünket és szabadságunkat, ahogyan Tito elvtárs tanított bennünket.

Jugoszlávia, és keretében a Szerb Szocialista Köztársaság, a szocialista fejlődésnek az utóbbi évtizedekben bekövetkezett méreteivel és vívmányaival csodálatra készítette a világot. Semmit sem értünk el ebből könnyen és erőfeszítés nélkül, semmit sem kaptunk ajándékba. Európa háború előtti peremvidékéből közepesen fejlett ipari ország lett a társadalmi és gazdasági fejlődés egyik legmagasabb növekedési mutatójával a modern világban. A nemzetek és nemzetiségek teljes szabadságán és egyenjogúságán alapuló szilárd föderáció jött létre. A súlyos szociális igazságtalanságok és a jogfosztott dolgozók hazája olyan társadalmi közösséggé változott, amely világszerte érdeklődést és tiszteletet kelt, különösen a dolgozók helyzete miatt, amely lehetővé teszi, hogy saját életük és munkájuk társadalmi feltételének urai, valódi szabadsággal bíró szubjektumok legyenek.

Szabadunk szociális és antikolonialista forradalmainak a legnagyobbjai közül való volt Tito, olyan történelmi személyiség, akit az egész haladó emberiség tisztelt. Tito elvtárs mind elméletileg, mind gyakorlatilag hozzájárult a nemzetközi munkásmozgalom harcához és progresszív fejlődéséhez, szabad demokratikus viszonyainak a kibontakozásához és a szocializmusnak mint tudománynak az alkotó jellegű alkalmazásához.

A békeszerető, mindig következetes és elvszerű külpolitika, Tito el nem kötelezett politikájának az éleslátású stratégiája, a tömbök közötti veszélyes megosztottság és konfrontáció elleni kitartó küzdelem nap mint nap mind jelentősebb eredményekkel jár. Létrejött az elnemi kötelezettség szerteágazó mozgalma mint a béke megőrzésének és a fennálló nemzetközi viszonyok megváltoztatásának hathatós tényezője. A politika történetében nehéz lenne példát találni arra, hogy egy viszonylag kis ország nemzetközi téren olyan tekintélyre és befolyásra tett volna szert és olyan nagy mértékben hozzájárult volna a béke és a haladás ügyéhez, mint Tito Jugoszláviája. Hazánk a szocialista államrend belső egységének és biztonságának az erejére és a nemzetközi téren elért kiemelkedő

szerepére támaszkodva képes továbbra is sokoldalúan és gazdagon fejleszteni tulajdon társadalmát és megvédeni függetlenségét, területi sértetlenségét és szabadságát.

Elvársnök és elvtársak!

A jugoszláv szocialista forradalom, melynek jelentősége a haladó történelmi változások során egyre világosabban kirajzolódik, örökre Tito nevéhez fűződik. Fejlődésének midhárom szakaszában Tito elvtárs a forradalmi erők élén állt.

A forradalom előkészítése során döntő jelentőségű volt Titónak a Jugoszláv Kommunista Párt kiépítésén és konszolidálásán végzett munkája, ezzel párhuzamosan pedig a párt és az osztály, a párt és a dolgozók tömegei, a párt és a szocialista igazságot, nemzeti egyenjogúságot és hazánk függetlenségét igénylő összes jugoszláv nemzet és nemzetiség közötti sokoldalú kapcsolat gondos és széles körű fejlesztése.

Tito elvtárs a munkásosztály erős, ideológiailag és szervezetileg egységes élcsapatának a széles néptömegek mozgalmával kialakított kapcsolata alapján fejlesztette a népfelszabadító harc és a szocialista forradalom stratégiáját. Ez nem kész receptek alkalmazása volt, sem pedig idegen forradalmi tapasztalatoknak a mechanikus átvétele.

Népi forradalmunk sajátosságát az a titói eszme szemlélteti leghívebben, amely a népfelszabadító háborút és a szocialista átalakulásért folyó küzdelmet egybefűzi. Az összes haladó és hazaszerető erőnek a közös harcba tömörítő széles platformja demokratikus jellegűvé tette ezt a forradalmat és győzelemre vitte. Titónak a szocializmusba vezető úttal kapcsolatos stratégiája egész sor forradalmi átalakulás mintájául szolgált az utóbbi évtizedekben.

A titói gondolatnak ugyanebből a forrásából — az új iránti forradalmi fogékonyságból, a felszabadult munka és a szabad dolgozók társulásának marxista víziójából fakadt és tálalkozott szocialista öngazgatásunk eszméje, majd pedig gyakorlati megalapozása.

Három évtizeddel ezelőtt, 1950. júliusában Tito elvtárs a Szövetségi Képviselőházban elhangzott történelmi jelentőségű expozéjában terjesztette elő a vállalatok és gazdasági társulások dolgozói közösségek általi igazgatását, ill. az erről szóló törvényt, és megindokolta a munkások általi közvetlen szocialista öngazgatás lényegét és értelmét. Ekkor többek között a következőket mondta:

„A gyáraknak, vállalatoknak stb. a munkaszervezetek általi igazgatásáról szóló törvényünk az ország szocialista kiépítésében végbement fejlődés logikus következménye. Következetes folytatása azoknak az intézkedéseknek, amelyeket néphatóságunk a szocializmusba vezető egyes útján érvényesít . . .

Egyesek talán úgy vélik, hogy ez a törvény túl korai lesz, hogy a munkások képtelenek lesznek elsajátítani a gyárak és a különböző vállalatok összetett igazgatási rendszerét. Akik azonban így gondolkodnak, tévednek, a kérdéshez való ilyen viszonyulás pedig bizalmatlanságot je-

lentene dolgozóink iránt, azt jelentené, hogy nem látjuk, milyen hatalmas alkotó erőt fejleszt ki dolgozóinknál éppen ez az igazgatás, hisz ez a törvény dolgozóink előtt még szélesebbre tárja jövőjük, egész közösségünk jövőjének a távlatát.”

Azoktól az időktől kezdve Jugoszlávia rendkívül sokat fejlődött. A JSZSZK anyagi kiépítésének hatalmas eredményei, társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődése ennek a fejlődésnek köszönhetően volt lehetséges, melyet a JKSZ határozott meg Titóval az élén és a munkásosztály, hazánk összes dolgozója közvetlen társadalmi akciójára támaszkodva.

A szocialista öngazgatás demokratikus és humanista tartalmának állandó korszerűsítése és gazdagítása mindvégig Tito legnagyobb gondja volt. Tito a kollektív munka, a döntéshozatal és felelősség bevezetésére tett kezdeményezésével az erőteljes társadalmi aktivitást az öngazgatás és küldötti viszonyok még következetesebb és teljesebb kifejezésére, valamint a bürokratizmus és a politikai monopolizmus maradványainak a társadalmi döntéshozatalból való kiszorítására irányította. Tito demokratikus és szocialista irányelveit híven tükrözi az az álláspont, hogy a szocialista öngazgatás rendszerének tényleges hordozója a munkásosztály és az összes dolgozó, ill. hogy a vívmányokkal és nehézségekkel, a gondokkal és a továbbfejlődéssel kapcsolatos véleményüket közvetlenül nyilvánítják ki, s ezzel döntő hatást gyakorolnak nemcsak a döntéshozatalra, de további haladásunkra is.

Elvtársnők és elvtársak!

Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségei együttélésüket teljes szabadságban és függetlenségben alakítják.

A szerb nép — amely a többi testvérnemzettel és nemzetiséggel együtt a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaságban egy olyan állami és társadalmi keretre lelt, amely lehetővé teszi számára, hogy a legnagyobb lendülettel fejlessze nemzeti és társadalmi alkotó erőt — az együttélés tapasztalata alapján nemzeteink és nemzetiségeink egyenjogú közösségében megingathatatlan bizalmat vetett mindazokba az intézményekbe, amelyeket a nemzetek és nemzetiségek közötti viszonyok szabad titói politikája alapján már évtizedek óta épít. Meg vagyunk győződve, hogy szabad jövőnk legszilárdabb záloga éppen a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság megőrzésében és sokoldalú építésében rejlik, aminek keretében a szerb nép is mint szabad nemzet a saját fejlődésének a legjobb feltételeit és zálogát találja.

Josip Broz Tito már a század elején, ifjúmunkás korában élénken érdeklődött a szerbiai szocialista munkásmozgalom iránt. Mindig nagy tiszteletben tartotta Svetozar Markovićnak, Dimitrije Tucovićnak, Dušan Popovićnak, Radovan Dragovićnak, a nagy szerb szocialistáknak az eszméit, valamint Filip Filipovićot, a Jugoszláv Kommunista Párt egyik alapítóját.

Értékelte a szerb nép forradalmi hagyományait és öngazgatási eszméit, melyeket mindig kapcsolatba hozott társadalmunk korszerű, ön-

igazgatású fejlődésével. Az öngazgatás eszméje és mozgalma azonban csak akkor válhatott valóra, amikor a Tito által vezetett szocialista forradalmunk a termelőeszközöket társadalmi tulajdonba vette.

Tito elvtárs a háború előtti években ritka értékes segítséget nyújtott a szerbiai forradalmi munkásmozgalom fejlődéséhez. Ennek a segítségnek köszönhető, hogy pártunk Szerbiában forradalmi szervezetként újult fel és erősödött meg.

Tito elvtársnak a szerbiai kommunistákba, a szerb munkásosztályba és népbe vetett hitét támasztja alá az a döntése, hogy 1941. sorsdöntő napjaiban Szerbiában látott hozzá a jugoszláv fegyveres forradalom vezetéséhez, stratégiai elgondolásainak a valóra váltásához és a helyzet általános értékeléséhez.

Tito elvtárs 1941. július 4-én, Belgrádban hozta meg az országos méretű felkelés elindításának határozatát, 1941 őszén pedig ugyancsak Belgrádból indult el a nyugat-szerbiai partizánok közé.

Itt alakul meg Tito elgondolásai és utasítása alapján a legendás híró Užicei Köztársaság, a leigázott Európa első felszabadított területe. Létrejöttek azok a néphatalmi szervek, amelyekből szocialista öngazgatási rendszerünk kisarjadt.

A szerb nép Tito iránti viszonyát rendületlenül kinyilvánította népfelszabadító háborúnk legnehezebb napjaiban is, hisz a hazánk megszállásakor szerzett szomorú tapasztalatok bebizonyították, hogy a szerb nép is csak Tito kommunistáinak és az Egységes Népfelszabadító Frontba tömörült hazafiaknak a zászlaja alatt vívhatja ki teljes szabadságát.

A múlt év szeptemberében, a munkászászlóalj kadinjaçai emlékművének leleplezésekor Tito elvtárs elismeréssel adózott a szerb partizánoknak a fasiszta hódítók és a hazaárulók ellen vívott harcáért.

„A szerb nép határozott leszámolója volt ez — mondta Tito — a régi centralisztikus állam nagyszerb politikájával, amely éppen azért hullott szét olyan gyorsan, mert a politikai jogfosztottság, az osztálykizsákmányolás és a nemzeti elnyomás rendszerén alapult. Ez a tény nagy jelentőségű volt a jugoszláv népfelszabadító háború további kiszélesedése, különösen pedig nemzetünk és nemzetiségeink testvérisége és egysége erősítésének a szempontjából.”

Titónak az első proletáregység megalakításával kapcsolatos határozata döntő jelentőségű volt a népfelszabadító hadsereg fejlődése és forradalmi hadsereggé való átalakulása szempontjából. Tito elvtársban ez akkor fogalmazódott meg, amikor a partizánegységek élén Szerbiából Bosznia felé tartott. A megalakított proletárbrigádokra, amelyekben számos szerbiai harcos küzdött, valamint a felkelés reguláris rohamegységeire Tito számos felelős feladatot bízott a népfelszabadító háború során.

Titónak a szerb nép forradalmi hagyományai iránti viszonyulása fejeződik ki abban az üzenetében is, amelyet nemrég küldött az első szerb felkelés 175. évfordulója alkalmával: „A szerb nép fiai a JKP egész háború előtti forradalmi tevékenysége során, különösen pedig a népfel-

szabadító háború első napjaitól kezdve hűek maradtak bátor elődeik szabadságszerető hagyományaihoz. Az első sorokban harcoltak a dolgozó ember teljes felszabadításáért és a szocialista forradalom általános céljainak eléréseért. Ezt bizonyították a proletárbrigádok és a partizánosztagok harcaiban, lerombolt hazánk újjáépítésekor, szocialista fejlődésünk minden elhajlásának és ellenállásnak a határozott letörésében, valamint a hazánkra gyakorolt külső nyomásokkal szembeni megalkuvás nélküli ellenállás során.”

Tito elvtárs a háború utáni szocialista országépítésben mindig segített a társadalmi fejlődés új lehetőségeinek a feltárásában és a nehézségek elhárításában. Mindig arra figyelmeztetett, hogy fel kell ismernünk a forradalom gyújtópontját. Arról beszélt, hogy állandó harcot kell folytatnunk a kispolgári liberalizmus és nacionalizmus bürokratikus dogmatizmusa és ösztönössége ellen.

1948-ban, a Tájékoztató Iroda támadásainak nehéz időszakában a szerb nép és a Szerb Szocialista Köztársaság nemzetiségei Tito köré tömörültek és odaadón teljesítették a háborúban lerombolt ország újjáépítési feladatait, saját belső fejlődésük szabad megválasztási jogának a védelmére keltek, Jugoszlávia minden nemzete és nemzetisége jogainak a védelmére, hogy a véres háborút követően — amely milliós áldozatot követelt tőlünk — megérdemelten élvezhessék a szabadság gyümölcsét, amelyért minden tőlük telhetőt megtettek.

Amikor a 70-es évek elején a technokrata liberalizmus nyomására a Szerb Kommunista Szövetség vezetőségében szakadásra került sor és megtorpant az öngazgatás fejlődése, Tito elvtárs ismét nagy segítséget nyújtott Szerbia kommunistáinak, új távlatokat nyitott köztársaságunk Kommunista Szövetségének haladása, a szocialista öngazgatás, nemzeteink és nemzetiségeink testvérisége és egysége előtt.

Tito elvtárs éberén figyelte mind köztársaságaink, mind pedig szocialista autonóm tartományaink, sőt a különböző vidékek általános fejlődését is.

Ezt az érdeklődését mindig egész sor utasítás és tanács követte, amelyek rendkívül nagy jelentőséggel bírtak a Szerb Szocialista Köztársaság fejlődését illetően.

Másfél évvel ezelőtt, Šumadijában jártakor Tito elvtárs elmondta, hogy elégedett azzal, amit látott és hallott, hogy figyelemre méltó eredményeket értünk el, de azért ne hagyjuk magunkat a sikerektől elvakítani. Szívügyünkkel tette a szubjektív fogyatékoságok kiküszöbölését. A szabadságszerető Šumadijában tartózkodó Tito elvtárs ismételtlen meggyőződhetett, mennyire jelen van polgáraink, dolgozóink, különösen pedig ifjúságunk gondolataiban és szívében. A néppel történt találkozáson meghatódva mondta, hogy rá az volt a legnagyobb hatással, ahogyan a nép fogadta, a tömegek hangulata.” „Ezúttal — jelentette ki Tito elvtárs — talán minden korábbinál jobban éreztem a szerb nép lelkiületét. Szinte éreztem, hogyan lélegzik, hogyan fogja fel a jelenlegi

helyzetet, rendszerünket, hogy mennyire tudatában van a múltnak, a jelennek és a jövőnek.”

Tito elvtárs sokat járt és sokat utazott, de valahányszor visszatért, Szerbiában mindig nyílt és meleg szívvel vártuk, amikor a háborúból tért meg győztesen, s amikor messzi utakról tért vissza, ahol a világbéke és a haladás ügyét szolgálta.

Szerbia és Belgrád dolgozói mindig szeretettel és a sajátjukként várják kimagasló polgártársukat és az embert, aki itt mindig otthonosan érezte magát. Köztársaságunk minden vidékén ilyen nagy szeretet övezte Tito elvtársat. Tito ezt a bizalomteljes meghitt viszonyt, hogy Szerbiában és Belgrádban ugyanúgy otthon van, mint bárhol nálunk, az évtizedek során többször is kinyilvánította, és aligha van köztársaságunknak olyan vidéke, amelyet meg ne látogatott volna.

Hazánk nemzeti és nemzetiségei nemcsak dalaikban, de gondolatukban és szívükben is örökre őrzik Tito elvtársat.

Elvtársnők és elvtársak!

Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségei a Kommunista Szövetség irányításával, melynek élén Tito elvtárs állt, értékes tapasztalatokat szereztek, megtanulták, hogy egyesült erővel legyőzhetik a legnagyobb nehézségeket és megnyerhetik a legnehezebb csatákat is. A titói mű maradandóságának legbiztosabb záloga a saját sorsával szabadon rendelkező nép, amely tudja hogy mit védelmez és miért küzd. Az elnökünktől való búcsúvétel nehéz és fájdalmas pillanatában is csak azt ígérhetjük: Jugoszlávia erkölcsileg és politikailag is felkészült arra, hogy rendületlenül tovább haladjon a titói úton.

Örök dicsőség és köszönet szeretett elvtársunknak, Josip Broz Titónak!

Dobrivoje Vidićnek, a Szerb Szocialista Köztársaság Elnöksége elnökének a Szerb SZK szerveinek és társadalmi-politikai szervezeteinek az emlékülésén mondott beszéde.
Belgrád, 1980. május 7.

Fordította: *Garai László*